9. 5. 2003

ID: 21648

Projev vůle

Skutečnost, že účastníci ve smlouvě uvedli zákonný termín s odkazem na příslušná ustanovení právního předpisu, totiž sama o sobě nevylučuje aplikaci ustanovení § 266 obchodního zákoníku a nemůže být důvodem pro to, aby soud při výkladu takového úkonu vyšel pouze z významu jeho jazykového vyjádření vyplývajícího z odkazované právní normy a nepřihlédl též k úmyslu jednajících osob resp. k dalším okolnostem rozhodným pro výklad projevu vůle účastníků ve smyslu § 266 obchodního zákoníku.

Skutečnost, že účastníci ve smlouvě uvedli zákonný termín s odkazem na příslušná ustanovení právního předpisu, totiž sama o sobě nevylučuje aplikaci ustanovení § 266 obchodního zákoníku a nemůže být důvodem pro to, aby soud při výkladu takového úkonu vyšel pouze z významu jeho jazykového vyjádření vyplývajícího z odkazované právní normy a nepřihlédl též k úmyslu jednajících osob resp. k dalším okolnostem rozhodným pro výklad projevu vůle účastníků ve smyslu § 266 obchodního zákoníku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 512/2002, ze dne 5.11.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. J. J., zastoupeného, advokátkou, proti žalované C. C. P., spol. s r.o., zastoupené, advokátkou, o zaplacení 90.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 12 Cm 34/95, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 12. října 1999, č.j. 10 Cmo 611/98-70, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12. října 1999, čj. 10 Cmo 611/98-70, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Vrchní soud v Praze k odvolání žalované shora označeným rozsudkem změnil rozsudek Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 29. října 1997, č.j. 12 Cm 34/95-36, v odvoláním napadených výrocích označených jako I. a III. tak, že žalobu o zaplacení 90.000,- Kč s 18% úrokem z prodlení ročně od 18.5.1993 do zaplacení zamítl a žalobci uložil zaplatit žalované náklady řízení i náklady odvolacího řízení.

Odvolací soud dospěl k odlišnému právnímu hodnocení věci po opakování dokazování smlouvou o zprostředkování uzavřenou mezi žalobcem a žalovanou. Na rozdíl od soudu prvního stupně posoudil její ujednání pod bodem 16, o něž žalobce opíral svůj nárok na zaplacení žalované částky za zprostředkování koupě pozemku pro žalovanou, jako ujednání o smluvní pokutě, které je neplatným podle § 39 občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) pro rozpor s § 544 a násl. občanského zákoníku. Uvedený závěr k článku 16. jako k ujednání o smluvní pokutě učinil z jeho znění, že „podepsáním této smlouvy vzniká zprostředkovateli nárok na zaplacení deseti % z provize tj. 90.000,- Kč jako nevratné smluvní pokuty dle § 300 a následujících obchodního zákoníku“, neboť se v něm výslovně cituje právní důvod platby a odkazuje se na konkrétní ustanovení zákona upravující smluvní pokutu. Závěr o neplatnosti uvedeného ujednání podle § 39 obč. zák., podle něhož je neplatný právní

úkon, který svým obsahem odporuje zákonu, pak odvolací soud opřel o ustanovení § 544 a násl. obč. zák. a § 300 a násl. obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“). Z uvedených zákonných ustanovení vyplývá, že pojmovým znakem smluvní pokuty je její zajišťovací funkce pro případ porušení smluvní povinnosti, a to, že je závazkem akcesorickým, který nemůže vzniknout bez existence zajišťovaného (hlavního) závazku. Zákonu proto odporuje a nelze tak platně sjednat povinnost k zaplacení smluvní pokuty již k okamžiku uzavření smlouvy, aniž bylo sjednáno, jaká smlouvou převzatá povinnost je takto zajišťována. Odvolací soud tak shledal žalobcův nárok opírající se o neplatné ujednání pod bodem 16. smlouvy o zprostředkování neoprávněným, a proto rozsudek soudu prvního stupně změnil a žalobu zamítl.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce včas dovolání, jehož přípustnost opřel o § 238 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) a to z důvodu nesprávného právního posouzení věci podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Namítl, že zvolená konstrukce zaplacení provize odpovídala obchodním zvyklostem v oboru realit a že odvolací soud při hodnocení smlouvy pochybil, když ji neposuzoval jako celek, ale vycházel pouze z doslovného znění článku 16., v němž považoval za zásadní pro posouzení oprávněnosti nároku jeho označení výrazem „nevratná smluvní pokuta“, a nevzal v úvahu i další ustanovení smlouvy (například článek 14. o nákladech za zprostředkování obsažených v provizi, článek 17. o nevratnosti částky především z důvodů, kdy od záměru koupit pozemek odstoupí zájemce po podpisu smlouvy o zprostředkování, k čemuž mezi účastníky došlo, a článek 18. o doplacení zbytku provize), z nichž lze vyvodit, že šlo o část provize, která měla být splatná již při podpisu smlouvy. Rovněž tak ve faktuře č. 014/05/93 není požadovaná platba označena jako smluvní pokuta, ale jako smluvní částka. Odvolacímu soudu vytkl, že nepostupoval podle ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák. tím, že vyložil znění předmětné smlouvy o zprostředkování, zejména jejího článku 16. pouze podle jazykového vyjádření, a nevzal v potaz vůli účastníků při jejím uzavření, mezi nimiž byl smysl a účel smlouvy včetně jejího ujednání týkajícího se odměny a její úhrady nesporný. Dovolatel proto navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy I., části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001). O takový případ jde i v této věci, jelikož odvolací soud věc ve shodě s bodem 15., hlavy I. části dvanácté zákona č. 30/2000 Sb. rovněž projednal podle dosavadního znění občanského soudního řádu.

Dovolání je v této věci přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. , neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, a je i důvodné.

Vady uvedené v § 237 odst. 1 o. s. ř., k nimž přihlíží dovolací soud z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.), se z obsahu spisu nepodávají a dovolatel je ani netvrdil. Řízení je však postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř.).

Odvolací soud, cituje čl. 16. smlouvy („podepsáním této smlouvy vzniká zprostředkovateli nárok na zaplacení 10 % z provize t. j. 90.000,- Kč jako nevratné smluvní pokuty dle § 300 a následujících

obchodního zákoníku“), postavil svůj výše zmíněný závěr pouze na tom, že se v tomto ujednání výslovně jmenuje důvod platby a odkazuje se na konkrétní ustanovení zákona upravující smluvní pokutu, aniž přihlédl k dalším ustanovením smlouvy (zejména k čl. 17. 18. a 19.), vztahujícím se ke sjednané povinnosti zaplatit při podpisu smlouvy 10% z provize, bez nichž by gramatický, logický a systematický výklad jazykového vyjádření právního úkonu nemohl být úplný a tudíž správný (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 1998, sp. zn. 25 Cdo 1650/98, uveřejněný v časopise Právní rozhledy, ročník 1999, číslo 7, strana 386 a též § 35 odst. 2 občanského zákoníku). Zásadní pochybení odvolacího soudu při právním posouzení ujednání účastníků v čl. 16. smlouvy však spočívá v tom, že vůbec na daný případ nepoužil ustanovení § 266 obchodního zákoníku, upravující pravidla výkladu projevu vůle v obchodních vztazích. Skutečnost, že účastníci ve smlouvě uvedli zákonný termín (smluvní pokuta) s odkazem na příslušná ustanovení právního předpisu, totiž sama o sobě nevylučuje aplikaci ustanovení § 266 obchodního zákoníku a nemůže být důvodem pro to, aby soud při výkladu takového úkonu vyšel pouze z významu jeho jazykového vyjádření vyplývajícího z odkazované právní normy a nepřihlédl též k úmyslu jednajících osob resp. k dalším okolnostem rozhodným pro výklad projevu vůle účastníků ve smyslu § 266 obchodního zákoníku.

Za tím účelem je nezbytné, aby soud v průběhu dokazování ověřil skutečnou vůli jednajících osob výslechem účastníků řízení resp. svědků (shodně srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 6. června 2000, sp. zn. I. ÚS 220/98).

Protože tímto způsobem odvolací soud nepostupoval, zatížil řízení vadou uvedenou v § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř., k níž dovolací soud přihlédl, i když nebyla v dovolání uplatněna (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

Protože napadené rozhodnutí není správné, Nejvyšší soud, aniž se musel zabývat dalšími námitkami dovolatele, je podle § 243b odst. 1, části věty za středníkem o. s. ř. zrušil a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta první o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Neplatnost právního jednání (exkluzivně pro předplatitele)
- Akciová společnost
- Péče řádného hospodáře (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádací podíl
- Přeměna právnické osoby
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Prekluze
- Podíl v obchodní korporaci, insolvence
- Obchodní korporace